

“Байанай” күрэх
кыайыылаахтара
ааттаннылар!

2

Сандал сааһы
уруйдаан көрүстүлэр

3

Чомгучук

4

Чурапчыга күн тахсар!

12+

САНА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • [sanaoloh](https://www.sanaoloh.ru)

2021 сыл
Кулун тутар
30 күнэ
оптуорунньук
№ 22
(11775)

оптуорунньук кулун тутар 30>сэрэдэ кулун тутар 31>чэппиэр муус устар 1>бээтинсэ муус устар 2>субуота муус устар 3>баскыһыанньа муус устар 4>бэнидиэнньик муус устар 5

--- УЛУУСКА -- БУ КҮННЭРГЭ ---

Сахамин Афанасьев тыраахтар сэртипикээтин туттарда

Халаан уутун уонна тыа баһаарын этэңнэ аһарыыга анаммыт мунньахха “Якутлесресурс” Чурапчытаабы филиалыгар СӨ Экологияҕа, айылҕа баайын туһаныыга уонна ойуур хаһаайыстыбатыгар министиэрэ Саха мин Афанасьев тыраахтар сэртипикээтин туттарда. Кини: “Улуус суһал ыстааба сыллата үчүгэйдик үлэлиир, уопуттаахтар. Бу ыстаап иһигэр кириэн, “Якутлесресурс” филиала тыа баһаарын утары күүскэ үлэлииллэрин бэлэстиибин. Былырын үлэбигэр тыраахтар наада диэн туруорсубуттарын толордум”, - диэн эттэ.

Мунньахха улуус ыксаллаах быһыыга-майгыга үлэһиттэрэ, нэһилиэк баһылыктара кытыннылар. Быйылгы халаан уутугар уонна тыа баһаарыгар Чурапчы улууна бэлэмнээгин

туһунан улуус баһылыгын бастакы солбуйааччы Алексей Ноговицын эттэ.

ЧУРАПЧЫ БУЛЧУТТАРА ЭБЭБЭ КӨНҮЛҮ ТУРУОРСАЛЛАР

СӨ Экологияҕа, айылҕа баайын туһаныыга уонна ойуур хаһаайыстыбатыгар министиэрэ Саха мин Афанасьевтан Чурапчы нэһилиэгин булчуттара нэһилиэк киинигэр баар Эбэбэ кустууру туруорсан, көрдөһүү суругу туттардылар.

Сахамин Афанасьев улуус охотуопсастыбатын кытта көрсүһүүтүгэр олохтоох Николай Иванов: “Чурапчы нэһилиэгин булчуттара бултуур сирбит, күөлбүт суох. Нэһилиэктергэ олохтоохтор бэйэлэрэ бултуулар-алтыыллар. Биһиги Чурапчыбыт Эбэтин 1994 сыллаахха ураты харыстанар күөл диэн ааттаан боппуттара. Онон балыксыттар 5 сыл күөлбүтүн сынньата-сынньата балыктыбыт, оттон куска сыппатахпыт быданнаата”, - диэн эттэ.

Сахамин Миланович Чурапчы күөлэ уутун харыстыыр, киртиппэт туһуттан уратын харыстанар эбийиэккэ кирибитин эттэ. Улуус айылҕа харыстабылын иниспизксийэтин, нэһилиэк дьаһалтатын уонна полиция отделын кытта сүбэ мунньабы тэрийэн, бу боппуруоһу быһааралларыгар ыйда. Сокуонна этиллэринэн, бүтэһик тутууттан күөлгэ диэри ырааба 200 миэтэрэ тэйиччи буолуохтаах, оннук сири булан, каартаба бэлиэтээн, балаһыанньаҕа уларытыыны киллэриэххэ сөп диэн сүбэлээтэ.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

Чурапчыга -- «Саха» НКХ күннэрэ

Кулун тутар 26 күнүгэр «#ВЕСНАНАНВК» акция чэрчитинэн Чурапчыга «Саха» национальнай көрдөрөр-иһитиннэрэр хампаанньа кэлэн үлэлээтэ.

Дьокуускайтан кэлбит дэлэгээссийэ үлэтин сарсыардаангы эрчиллииттэн сабалаата. Салгыы бастакы хамаанда улуу тириэньэр Дмитрий Петрович Коркин олорбут дьэтигэр итиэннэ кини аатынан Албан аат ыспартыбынай мусойугар сырытта. Оттон иккис хамаанда Чурапчытаабы судаарыстыбаннай физкултуура уонна успуорт үнүстүүтүн үлэтин, ситиһиилэрин билистэ, устудьуоннар олорор усулуобуйаларын, дьарыктанар сирдэрин көрдө-иһиттэ.

Устуулар өрөспүүбүлүкэ тэлэбиидэнньэтигэр быһа биэриинэн көһүннүлэр.

Марфа ПЕТРОВА.

ИСТИН-ИҢИРЭХ КӨРСҮҮҮ

Киэһэ 6 чааска эрдэттэн биллэри баарынан, улуус киинин „Утум“ дьэтигэр “Саха” НКХ-тэн кэлбит дэлэгээссийэни кытары көрсүһүү буолла. Иккис этээскэ балай да кэнэс саалаба тобус-толору киһи мустубут. Сорохтор олорор миэстэбэ тииһиммэккэ, атын хостортон олоппостору ажалтаатылар.

Саалаба мустубут дьон “Саха” национальнай иһитиннэрэр-көрдөрөр хампаанньа ытааччыта Олег Колесов—Талбан салайан кэлбит дэлэгээссийэтинин сыанаба тахсыбыттарын ытыс тыаһынан добуһуоллаатылар. Бары истэр, көрөр сахабыт араадыыатын уонна тэлэбиидэнньэтин биэриилэрин баһылаан-көһүлээн ытар, салайар дьонун күннэтэ көрсөр, истинник билсэр аймахтарын кэриэтэ үөрэ-көтө, уруйдуу көрүстүлэр. Бары даҕаны кэрэ сэбэрэлээх ыалдьыттар эйэбэс мичээрдээх кириэн, тута бэйэ дьоно буола түстүлэр.

Олег Колесов Саха сиригэр араадыыа, тэлэбиидэнньэ олохтонууттан сабалаан, сайдан кэлбит устуруйатыттан билиһиннэрдэ. Дэлэгээссийэ састаабын, кинилэр үлэлэрин кэпсээтэ. Чурапчы өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн саамай элбэх истээччилээгин, көрөөччүлээгин этэн туран, хампаанньа аатыттан махталын биллэрдэ. Сарсыарда кэлэн успуорт үнүстүүтүгэр, “Улыбка” уһуяанна сылдыбыттарын, “Утум” айыы кыһатыгар куруһуоктар үлэлэрин билсибиттэрин иһитиннэрдэ. Чурапчы сайда-үүнэ турарыттан, өрөспүүбүлүкэбэ инники күөһүнэ иһэриттэн киэн тутталларын эттэ. Георгий Белоусов эбэрдэлээтэ, бэйэтэ ытар бырагыраамаларын туһунан кэпсээтэ.

Биллиилээх поэтесса Наталья Михалева—Сайа эбэрдэ тыл эттэ, поэматтан быһа тардыыны ааҕан иһитиннэрдэ. Биһиги улуус киэн туттар киһитэ, Герой артиллерист Гаврил Протодаконов туһунан киэн уһулуутугар Сайа улахан үтүөлээгин бэлиэтээн, мустубут дьон дохсун ытыс тыаһынан махталларын биллэрдилэр.

Араадыыаҕа, тэлэбиисэргэ анал бырагыраамалары ытааччылар Роман Алексеев—Амор, Асколон Семенов, Айта Константинова эбэрдэлээтилэр, үлэлэрин билиһиннэрдилэр.

Күндү ыалдьыттары Чурапчы сиригэр-уотугар кэлбиттэринэн эбэрдэлээн, махтанан, үлэлэригэр ситиһиини багаран тыл этилэр: Надежда Заболоцкая, Наталья Захарова, Татьяна Адамова, Наталья Иванова, Алексей Слепцов, Николанна Бушуева, Афанасий Захаров.

Ыалдьыттарбыт Айса, Амикан, Намыына ылбабай ырыаларын дьон дохсун ытыс тыаһынан добуһуоллаатылар.

Алексей СЛЕПЦОВ.

--- УЛУУСКА -- БУ КҮННЭРГЭ ---

«Бастын аба- 2021» күрэх кэтэхтэн ыытылынна

Кулун тутар 22 күнүгэр улуус дьаһалтатын аактабай саалатыгар өрөспүүбүлүкэтээби «Бастын аба-2021» күрэх улуустаабы түһүмэбэ ыытылынна. Биллэн турар, билинги балаһыанньанан күрэх кэтэхтэн буолла. Ол эбэтэр, кыттааччылартан бэйэни билиһиннэрэр видеолара, презентациялара, анкеталара эрдэ хомуллан, бу күн дьүүлүүр сүбэ ырытан көрдө-иһиттэ, сыаналаата.

Күрэххэ 7 аба кыттыны ылла: Болтоноттон Геннадий Максимов, Болугуртан Семен Абрамов, Мугудайтан Анатолий Васильев, Кытаанахтан Александр Дьяконов, Одьулуунтан Александр Седалищев, Төлөйтөн Егор Попов уонна Чурапчыттан Александр Кардашевский.

Абалар абыйах мүнүүтэлээх видеоларыгар олус үчүгэйдик бэйэлэрин, ойохторун, оҕолорун, дьыэ кэргэн үгэһин, ситиһиитин, дьарыгын, девиһин билиһиннэрдилэр. Презентацияба дьыэ кэргэнинэн айылбаа сыһына, окко-маска үлэһии, дьарыктана сылдьалларын, иллэн кэмнэрин туһалаахтык атааралларын көрдөрөр хаартыскалар кирибэттэр. Маны сэргэ араас таһымнаах күрэхтэр, олимпиадалар кыайылаахтара буолалларын туоһулуур грамоталарын, мэтээллэрин хаартыскалара презентацияны ситэрэн биэрдэ. Анкетаба хас биридди кыттааччы таптал, дьыэ кэргэн уонна дьол диэн ыйытыларга хоруйдаабыт.

Дьүүлүүр сүбэ бастынтан бастыннары быһаарда эрэри, наҕараадалааһын сизэрэ-туома бу күннэргэ ыытылларынан, кистэлэнгэ тутуллар. Онон өрөспүүбүлүкэтээби күрэххэ улуус чиеһин көмүскүү ким барарын абыйах хонугунан билиэхпит.

Марфа ПЕТРОВА.

“Байанай” күрэх кыайылаахтара ааттаннылар!

Кулун тутар 25 күнүгэр – Чурапчы улууна төрүтэммит күнүгэр, Олимпийскай чөмпүйүөн Павел Пинигин төрөөбүт сиригэр, Хоптобо нэһилиэгин Дирин күөлүгэр “Байанай” күрэбэ ыытылынна. Бу муус устар 1-3 күннэригэр ыытыллыахтаах Булчут күнүн көрсө ыытыллыбыт күрэхтэһии олус интэриһинэйдик уонна улахан тэрээһиннээхтик буолан түмүктэннэ.

Нэһиликтэр икки ардыларыгар ыытыллар ыспартакыйаада саамай тынааһыннаах кириистиигэр 16 нэһиликтэн 150 кыттааччы кэллэ. Күрэхтэһээччилэр “Байанай” күрэх бары түһүмэхтэригэр – ойбон алларытыгар, ыйытыктарга хоруйдааһынна, номоххо кирибит “МЦ 21-12” сааны ыһыга-хомуууга, олоонно чэй оргутарга, абыс моһоллоох эстафетаба таланылбыт сэрэбидьэринэн күрэхтэстилэр.

Манньык улахан тэрээһиннэ СӨ Экологияба, сир баайын туһаныга уонна ойуур хаһаайыстыбатыгар министиэрэ Сахамин Афанасьев ыһырылаах ыалдьытынан буолла: “Манньык күрэхтэһии эр дьонно ыытыллара сиргэ-уокка, булка сылдьарга, сизэргэ-майгыга, бэрээдэккэ үөрэтэр. Онон чурапчылар манньык улахан күрэхтэһиини тэрийбиттэрин көрөн астынным. Чурапчы булчуттарыгар уруй-айхал!”, - диэн эбэрдэтигэр эттэ. Кинини сэргэ улуус баһылыгын экономика уонна инновация боппуруостарыгар ону таһынан улуустаабы төрүт үгэс оонньууларын бэдэрээссийэтин бэрэссэдээтэлэ Алексей Егоров, улуус дьаһалтатын успуорка управлениетын начаалынньыга Иван Оконешиников, Хоптобо нэһилиэгин баһылыга Борис Архипов кыттааччыларга эбэрдэ тылы эттилэр.

Хамаандалар күрэхтэһиилэрин таһынан 55 саастарыттан үөһэ саастаах эр дьонно олоонно чэйи оргутууга эмиэ күрэхтэһии ыытылынна. Онон Хайахсыт нэһилиэгиттэн Василий Лукин кыайылаабынан ааттанан, аны күһүн туртаһы бултуурга сэртификэтинэн наҕараадаланна, иккис миэстэ буолбут Хоптобо нэһилиэгин олохтооҕо Константин Тарабукин бэдэрээссийэ анаабыт 10 тыһ. суумалаах сэртификэтин тутан үөрдэ-көттө. Оттон үһүс бочуоттаах миэстэбэ тиксидит ыраах Болугур нэһилиэгин олохтооҕо Константин Попов “Олук”

маҕаһынтан 3 тыһ.суумаллаах сэртификэти тутта.

Онон уопсай 5 көрүг түмүгүнэн 1 миэстэ – Хайахсыт, 2-с миэстэ – Төлөй уонна 3-с миэстэ – Болтоно нэһиликтэрэ буоллулар. Кыайыт хамаанда 800, иккис 600, үһүс 400 устуука саа ботуруоннарын бэлэх быһыытынан туттулар. Ону таһынан көрүг аайы кыайылаахтар сыаналаах бириистэринэн, мэтээллэринэн, сэртификэттэринэн наҕараадаланнылар.

Эстафетаба эр дьонно мунутуур кыайылаах аатын былдьаа, 8 эр бэрдэ суруйтарытыттан, түмүккэ мас тардыһытыгар өрөспүүбүлүкэ 2 төгүллээх чөмпүйүөнэ, успуорт маастара Андрей Пугачев ылла уонна 20 тыһ.суумалаах балаакканан наҕараадаланна. Кини кэнниттэн 2-с миэстэбэ биригэ төрөөбүт быраата Георгий Пугачев буолла. Онон бу көрүгүнэ ини-бии Пугачевтар иннилэрин кимиэхэ да биэрбэттэр.

Көрөөччүлэр ортолоругар тэрийээччилэр сүүйүү оонньоттулар. Онон “МР-155” саа сэртификэтин Одьулуун нэһилиэгиттэн Барашков кыайылаабынан буолла.

Онон сааскы булт чугаһаабытынан, Хоптобо нэһилиэгин дьоно-сэргэтэ эр дьонно анаан дьохуннаах тэрээһини тэрийдэ. Нэһилиэк кэрэ анаардара кэлбит дьону бука барыларын босхо аһынан-үөлүнэн, итии, үүттээх чэйинэн күндүлээтилэр. Күрэхтэһии сүрүн успуонсардарынан “Илин”ХЭТ – ген.дириэктэр Иван Коротких, “Строй”ХЭТ – ген.дириэктэр Виталий Яковлев, “Детский Мир” маҕаһына – урбаанныт Владимир Пестерев, “Байанай” ХЭТ – ген.дириэктэр Аркадий Лукин, “Восток капитал”ХЭТ –ген. дириэктэр Гаврил Дьяковскай, “ВостокСтрой” ХЭТ – ген.дириэктэр Афанасий Матвеев, урбаанныт Егор Анемподистов, Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Сивцев, “Айылгы” оройуоннаабы норуот айымньытын дьэтин дириэктэрэ Петр Гуляев, Чурапчытаабы олох-дьаһах хомунаалынай хаһаайыстыба дириэктэрэ Георгий Александров, урбаанныт Петр Марков буоллулар.

“Манньык улахан тэрээһин этэннэ ыытыллытыгар күүс-көмө буолбут нэһилиэгим туох баар олохтоохторугар, уопастыбаннай түмсүүлэрбэр, сүрүннээн дьахталлар түмсүүлэригэр,

улууспут салалтатыгар, бэйэбит бэдэрээссийэбит бэрэссэдээтэлигэр кэлэн кыттыны ылбыт ыалдьыттарга бука барыларыгар дирин махталбын тиэрдэбин. Бары түмсүүлээх буоллахпытына, туох барыта кыаллар”, - диэн Хоптобо нэһилиэгин баһылыга Борис Петрович махтал тылларын эттэ.

Кыайылаах хамаандалартан сүүмэрдэнэн, аны Дьокуускай куоракка ыытыллыахтаах өрөспүүбүлүкэтээби “Байанай” күрэбэр кытта барыахтара.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

--- СЭРГЭХ ДЬАҢАЛ ---

Сандал сааһы уруйдаан көрүстүлэр

Кулун тутар 27 күнүгэр П.Е. Барахсанов аатынан култуура уонна сынньалан пааркатыгар "Дорообо, сандал саас!" кыһыны атаарыы бырааһынньыга ыытылынна. Уһун хааччахтааһын кэнниттэн бастакы норуот күүлэйэ буолан, хаһаангытаабыр да элбэх дьон сөргө, эдэригэр эмэнигэр тийиэ, сиздэрэйдик таннан тобуоруһа муһунна. Сандал сааһы уруйдаан, чабылхай күннээх сылаас күн туран бизэрдэ.

Норуот күүлэйигэр анаан, араас аттракционнар, хаартыскаҕа түһэр, аһыыр сирдэр оһоһуллан, атыы-тууу дьаарбанката тэриллэн, сэргэх көстүү буолла. Бырааһынньыкка улахан дьонно, оҕолорго аналлаах араас күрэхтэр, көрдөөх оонньуулар ыытылыннылар. Дьон болгомтотун ордук Чурапчы нэһилиэгин тэрилтэлэрин икки ардыларынааҕы биатлон күрэбэ тарта. Ыалдыааччылар бэйэлэрин хамаандаларыгар ньиргирдээхтик уруйдаан хаһытаатылар. Маны таһынан ТОСтар икки ардыларынааҕы «Убойный футбол», «Сылабаардаах мааны остуол!» күрэхтэр дьон сүргэтин көтөхтүлэр. Путбуолга I-кы миэстэ «Маарыкчаан» иккис хамаандата, II-с миэстэ «Киин» хамаанда уонна III-с миэстэ «Маарыкчаан» бастакы хамаандата буоллулар. Оттон сылабаардаах остуол куонкуруһугар уопсайа сэттэ, ол иһигэр үс алтан сылабаардаах кэлэн, «Ыспартыыбынай» ТОС дөлөгээссийэтэ кыайылыаах аатын ылан ылла. Иккис миэстэбэ «Чаран» уонна «Киин» ТОС-тар тигистилэр.

Остуолбаҕа ыттыы, «Кэрэ көстүүлээх былаатым», оҕолорго хаатынканы бырабыы, сыттыгынан охсуһуу күрэхтэрэ элбэх кыттааччыны муста. Кыайылыахтар сыаналаах бириистэринэн наҕараадаланнылар.

Үөрүүлээх чааска уһууһун, оҕуола оҕолоро уонна Чурапчы нэһилиэгин уус-уран самодейельноһа кыттылаах ыраас халлаан анныгар буолбут кэнсиэр бырааһынньыктааҕы сүргэни көтөхтө. Итини сэргэ пааркаҕа кэлбит дьон босхо сушканы амсайдылар.

Олохтоохтор, ыалдыттар үчүгэй настырыанньалаах, дуоһуя сынньанан, оҕолор тиритиэхтэригэр диэри сырылаан, оонньоон, күлэн-үөрэн тарбастылар.

Марфа ПЕТРОВА.

--- БЭЛИЭ ТҮГЭН ---

“УЛУУС БОЧУОТТААХ ГРАЖДАНИНА” ААТ ИНЭРИЛИННЭ

У л у у с
дьокутааттарын
С э б и э т и н
кулун тутар 25
күнүнээҕи 35-
с сизэссийэтин
быһаарыытынан
Чурапчы улуһун
социальной-
экономической
сайдытыгар
киллэрсит
кылаатын, өр
сыллаах, үтө
с у о б а с т а х
үлэтин иһин,
Григорий Эдуардович Кузьминна “Чурапчы
улуһун Бочуоттаах гражданина” аат инэрилиннэ.

Григорий Эдуардович Чурапчы киин
балыһатыгар терапевт-бырааһынан,
терапевтической отделение салаааччытынан
үлэлээбитэ. Үрдүк категориялаах терапевт-
быраас, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх
бырааһа.

Алексей СЛЕПЦОВ.

---БИҢИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР---

ДОЙДУМ ДЬОНУГАР МАХТАЛ!

Хас биирдии киһи бу Орто дойдуга анаммыт суоллаах, сыаллаах-соруктаах кэлэр. Ону өйдөөһүн, ырыналаан көрүү киһиэхэ араас кэмнэ кэлэр. Бүтүн аан дойду айыллыабыттан саҕалаан, биир улахан байбал кэриэтэ көстүбэт эттик быһыытынан киһи олорон ааспыт олоҕо, нууччалыы тылынан быһаардахха, “информация” быһыытынан муньуулан, кэлэр көлүөнэбэ кутуллар. Бу этии киһини соһутар эрэри, былыргы чинчийээччилэринэн бигэрэтиллэн турар. Манньык санааҕа ыллара сылдьан, дыкти түүлү түһэн көрдүм... Күөх алааска булгуннаах үрдүгэр былыргы остуоллар тураллар. Остуол үрдүгэр араас кумааҕы илиистэр сыталлар. «Ити остуоллартан биирдэстэрэ – миэнэ» дии саныбын. Арай өйдөөн көрбүтүм – манан ырбаахылаах орто саастаах дьахтар кэлэн турар эбит. “Ону эн сатыыгы дуо?” – диэн дьонуннаах баҕайытык ыйытар. Онуоха мин: “Сатаамынабын,” – диэн кыахтаахтык хардарабын. Кыра унуохтаах сизэрэ сонноох, сэлэппэлээх обонньор остуолу миэхэ ылан бизэрдэ.

Ыраахтан көрбүтүм – остуол анараа өттүгэр дьон бөҕө уочараттаан, күөх алаас түгэбэр диэри кэтэһэн кэриэтэ олорор эбиттэр. Остуол таһыгар эргэрибтэ борон аартык турар. Бастакы эрээккэ, били, сэлэппэлээх обонньорум сахалыы танаастаах ойбун кытары олороллор. Эмискэ ачыкым сиргэ түһэн хаалан, ону харбаан ыла сатыыбын да, тийбэппин. Онтон өйдөөбүтүм – көтөн эрэр эбиппин!..

Бу дыкти түүл кэннэ санааҕа ылларан, тугун-ханньыгын билэр баҕам, үөрэтэр олобум ыллыга Чурапчы улуһун Хатылы нэһилиэгин далбар хотунугар Мария Петровна Иустиноваҕа тириэртэ. Кини иһирэх куолаһын истэн үөрдүм, урут-урукттан билэр киһим, эдьийим дуу, эбэм дуу кэриэтэ кэпсэтим. Ол курдук, Мария Петровна нэһилиэккэ улахан хамыһыһа тэринэн, үс туомнаах: бастакыта - төрдү-уһу билиһиннэрэр ис хоһоонноох, иккиннэ – сэрйи кэмин туһунан, онтон үһүс туомна сэрйи кэнниттэн эйэлээх олох туһунан сырдатар кинигэ тахсыахтааһын туһунан, туох сыаллаабын-соруктаабын кэпсэттэ.

Мария Петровна судургу сүбэтинэн туһанан, төрүчүм туһунан суруйуубун туохтан-хантаан саҕалыйарбын сааһыланньым. Төрдүбүн үөрэтэн элбэх сананы биллим, дьоммун-сэргэбин кытта билистим, былыргы хаартыскалары булан, көрөн уйадыдым.

Хос эһэм Иван Петрович Саввин – Уулаах Уйбаан оҕуолаҕа үөрэммит, нассэбиэт бэрэссэдээтэлинэн үлэли сүлдьыбит. Иван Петрович – баартыйа чилиэнэ, хомуньуус. Киниэхэ 1921 с. Хатылыга тэриллэбит «Соргу» хоммууна, кэлин С.В. Кузьмин бэрэссэдээтэллээх «Кыһыл партизан» колхуос чилиэнэ буолбут. Үс дьэитин, уон икки ыанар ынабын, от охсор массыынаатын, о.д.а. холбообут. Гражданскай сэрйи сылларыгар (1921 с.) Н.Д. Субуруускай тэрийбит бартыһаан дружинатыгар кириэн, өр кэм устата саллаатынан сүлдьыбит. “Орто унуохтаах, элбэх саната суох, сүүһүн аннынан дьүкүччү көрбүт, киһи толлор көрүннээх киһитэ этэ. Бүгүн үһүэттэн Уулаах кириэр үһү диэн бэйэ бодотун тардыныы буолара,” – диэн Хатылы кырдыбаастара ахталлар эбит.

1925 с. Чурапчы этэрээтэ Боссоойкоҕо кимиини саҕалыйар уонна Соморсун Арыылааһын босхолуур. Онно Уйбаан сүлдьыспытын туһунан сэхэргиир этилэр. Кэлин 1930 с. Чурапчы бойбуой бөлөхтөрө (Субуруускай урукку саллааттара – Э.К.) Боссоойкону Иккис Мэлдьэхси сиригэр бүтэһиктээхтик суох онороллор. Онно Хатылы нэһилиэгиттэн икки киһи – Уулаах Уйбаан уонна Хантаах Уола – Павлов Егор Михайлович сүлдьыһаллар (Э.Кузьмин «Сага олох» Чурапчы улуһун хаһыатыгар тахсыбыт ахтыытыттан). Хос эһэлээх эбэм Иван Петрович уонна Анисия Яковлевна 5 оҕолоноллор. Мария, Немец, Кэскил, Кэңчээри, Герой диэн ааттыыллар. Кыргыттар Мэнэ-Ханалас, Чурапчы улуустарыгар ыал ийэтэ буолан, онно олохсуйаллар. Онтон Немец диэн эһэм убайа Хахыйах нэһилиэгэр суотчутунан үлэли сүлдьан, сэрйигэ Иван диэн ааттанан барар. Ильмень күөлгэ нымэмэс буулдьатыттан охтор. Эһэм армияба барарыгар аатын Иван диэннэ уларытар, кэлин убайын унуобар Старая Русса куоракка баран бырастыылаһар.

Аҕам төрдө Хатылы эбит буоллабына, ийэм – Хайахсыт. Онтон кинигэ ситэри ситиитигэр Андрейевна Герасимова – Сэнээрэ улахан өгөлөөбө тус бэйэбэр ийэлээх аҕам холбоспуттарын курдук чабылхай бэлиэ буолар.

Мария Петровна Иустинова төрөөбүт нэһилиэгин туһунан аан бастаан 2000 сыллаахха “Дойдум миэнэ Хатылы” диэн кинигэни суруйан саҕалаабыт. Бу үлэлиир остуолбар икки сабыс-сага, халын, күөх таастаах “Хатылы” диэн кинигэлэр сыталлар. «Ханнык баҕарар айымныы үөскүүрүгэр, кинигэ сурулларыгар төрүөт баар буолар. Ол төрүөт – олорон ааспыт холобур буолар дьоммут-сэргэбит, билигин үлэли-хамсыы сүлдьар ытыктанар нэһилиэкпит олохтоохторо», – диэн санаанан бэркэ бэлиэтиир.

Кинигэбэ суруллубут ахтылары аахтаахпына, бу баардыы көстөн кэллэлэр.

“... Ходуна дыргыл сыта, салгына ыныра-угуйа турара, сөтүөлээн, ходуһаҕа кирибит сылгылары үүрсэн үөрүү-көтүү бөҕө буоларбыт. Омурбанна кэпсэтэ-кэпсэтэ чэйдирбит, быыспытыгар сир

астыырбыт. Аҕабыт туунан мунду туттаран таһааран үөлэн, мииннээн сизэтэрэ, бу минньигэһин!” (Е.Д. Готовцева (Антипина)).

“Самаан сайын сарданалаах сатыы манан күннэрэ сатыылаан турар үтүөкэннээх кэмнэрэ. Ханна да буоллун – ходуһаҕа, сайылыкка, бааһынаҕа үлэбэ үлүмнэһи. Ырыаҕа ылламмыт талыы-талба Таатта үрэх кэрэ кытылыгар Хатылы орто оҕуолатын оҕуруотчут оҕолоро улахан дьонтон хаалсыбакка үлэлиллэр”. (М. Михайлова).

Куһаҕан ыарыы туран, урукку курдук атах тэпсэн олорон кэпсэллэт-ипсэллэт, киһи киһиэхэ кыайан чугаһаабат үйэтэ үүннэ. Манньык кэмнэ киһи интэриниэт куйаарын нөҕүө цифровизация өнөтүнэн туһанан, билсэн-көрсөн санаатын сизэрэр, этэр. Ол эрэри киһи былыр-былыргыттан айылба сокуонунан тутан-хабан, сыттаан, амтанын билэн астынар үөрүйэхтээх. Оннук кыаҕа суох буоллабына, илиитэ-атаҕа баайыллар, санаата-оноото саппабырар. Манньык «ииппэт-аһаппат түгэннэ» дойдум дьонун туһунан кинигэ тахсыбыта киһини үөрдэр, сылааннытар.

Кинигэ – олох сизерилэтэ. Туох баарынан дын-чахчы көстөн кэлэр. Ол сэбэрэни көрөн, киһи араас санааҕа ылларар. Кинигэ - бэйэтэ киһи кэриэтэ, кини өр кэм бөүбөйдэнэн, хомуллан-сааһыланан, ситэри тиһиллэн-суруллан, бу орто дойдуга кэлэр. Кинигэни кытта билсиппи, сананы билии-үөрэти эрэ буолбакка, кини бар дьону сомоҕолуур сүдү күүстээх. Ол иһин күндү ааҕааччылар, төрөөбүт түөлбэбит, дьоннот туһунан үөрэтин, кинигэ тиһэн сырдатан диэн баҕа санаалаахпын. Олорон ааспыт дьоммутугар ытыктабыллаахтык сыһыаннаһахтаахпыт, кинилэр куруук өйүү-көмөлөһө сүлдьалларын курдук саныахтаахпыт. Кинилэр баар буоланнар, биһиги сирдэбэ олобу билэбит.

Татаар норуотун биллиилээх суруйааччыта Мустафин Рафаэль көлүөнэлэр ситимнэрин туһунан бэрт сөптөөхтүк суруйбуттаах: «Күһүн от-мас саһарар. Туох барыта хаарынан бүрүллэр. Онтон саас барыта тиллэр. Санаттан ситэн-сигиллэн үүнэр! Оннук. Ол эрэри кини силиһин төрдө биэр. Өскөтүн кини туораахтан тахсыбыт буоллабына, ол оннук үүт-үкчү туораах эмиэ эрдэ үүнэн-ситэн үөскээтэбэ. Киһи ууһа эмиэ ити кэриэтэ. Киһи удьуора кирилиз курдук үөһэ тахсар. Биһиги, тыыннаахтар, аллараа үктэлгэ баарбыт. Орто дойдуга ананан кэлбиппитин иһин, үөһэ үктэлгэ баар төрдүбүтүгэр махтана, сүгүрүйэ саныахтаахпыт. Өбүгэлэрбит тустарынан элбэҕи билиэхтээхпит, кэлэр көлүөнэбэ, аллараа үктэлгэ эбиллэн иһэр дьонно кинилэр тустарынан кэпсиир, тэннэ саныыр тустаахпыт».

Кинигэ тахсытыгар үлэлэспит дойдум дьонугар айыы санаанан салайан, үтө сүбэнэн сирдэн, төрөөбүт нэһилиэгин дьонун туһунан кинигэ онорон, дьулуһан үлэлээбиккитигэр сүгүрүйэн туран, эһиэхэ махтал маанытын, баһыыба бастыгын этэбин.

Мария Петровна СОФРОНОВА (САВВИНА).

Чөмгүчүк

Оболорго уонна дьахталларга аналлаах сыһыарыы

сырыттарын, айар үлэн тохтообото буолуо, бу туһунан кэпсээ эрэ. Санаан сытар, дууһан арыллар айар эйгэ эйиэхэ, творческой киһиэхэ тугу биэрэрий?

Кистээбэккэ эттэххэ, кэнники кэмнэ аргыый наплаан олорон, айар-суруйар иллэн кэм көстөрө уустук курдук. Ол эрэн быыс буллахпына ардыгар хоһооннорбун наардыбын, сананы да айабын. Тоҕо эбитэ буолла, ханна да бэчээккэ таһаартарбаппын, араас социальнай ситимнэ да уклаппын. Хайдах эрэ санаам сыппат, урукку курдук айар эйгэ киинигэр сылдыбат буоламмын дуу...

Арай ийии киридэбинэ, айар алыпка ылларбыппын бэйэм да билбэккэ хаалбыт буолааччы. Үксүгэр ити киһэ хойутуу, чуумпуга буолааччы.

Айар эйгэ миэхэ сана тыын курдук буолар. Умсугуйан туран, суруйан-бичийэн бүттэхпинэ, хайдах эрэ олунун чэпчээбит, сынньаммыт курдук буолабын уонна дьэ, ол кэнниттэн сана тыыны ылбытты эмиэ күннээҕи түбүкпэр түһэбин.

- **Дэриэбинэҕэ да олорон, киһи араас өттүнэн сайдарга дьулуһар. Ол курдук эн фэн-**

Сабахха көстөр күөх мыраан
Кэрэтийэр кэмигэр
Эн эрэ баар буолаар,
Сүрэххэр ыксары кууһаар...

ИЙЭБЭР

Эн ыраас дууһалаах бэйэбин
Курус тыал холустук кууспатын,
Күлүмнэс күн тэнэ мичээргин
Көс былым күлүлгө саппатын.

Ийээ, олус да күндүгүн,
Тэннибин эйигин бу күнтэ.
Ийээ, олус да сырдыккын,
Уеуһа турабын кэрэҕэ!

Эн нарын, сып-сылаас илиигин
Ыраата сылдыаммын ахтабын,
Эн эппит, такайбыт тылларын
Өрүүтүн сүрэхпэр тутабын.

АЙАР КУТТААХ ДЬҮӨГЭМ - НАТАЛЬЯ СИБИРЯКОВА (ПУХОВА)

Хаһыат эйгэтигэр кэлиэхпиттэн, олобум миэхэ чугас, истинг дьүөгэлэри бэлэхтээтэ диэтэхпинэ сыыспаппын. 2010 сыллаахха сайынны кэмнэ "Сана олох" хаһыакка корректорунан үлэли кирибиппэр, эрдэ хаһыакка эрэ ааҕан билэр кыһым Наталья Пухова баара. Кини суруйууларын, хоһооннорун "Маарыкчаан ыччаттара", "Айар аргыс" курдук сыһыарыыларга кэтэһэн туран, биір да тылын көтүппэккэ интэриэһиргээн ааҕарым. Оннук биір үтүө күн эрдээксийэҕэ көрсөн билсэн, тута кэпсэтэн-ипсэтэн, күн-бүгүн истинник санаһар, эн-мин дэһэр дьүөгэм буолар.

Наташанын элбэх командировкаларга, суруналыыстарга аналлаах сэмнээрдэргэ үгүстүк сылдыарбыт. Киниттэн үлэм өттүгэр элбэххэ үөрэм-митим, уопутурбутум элбэх буоллаҕа. Ол эрэри, Наташам айылбаттан айар куттаах (творческой), талааннаах киһи буоллаҕына, мин оннук хоһоон, кэпсээн аһааччы буолан төрөөбөтөхпүн. Кинини мин туспа суоллаах-иистээх, ураты айар талааннаах киһи диэн сыаналыбын. Омуннаабатахха, айар үлэтэ биір халын кинигэ буоллаҕа буолуо. Ол эрэн, тоҕо эрэ кини уйаҕас дууһата, кэрэ айымньылар кини эйгэҕэ арылла иликтэр. Ону бэйэтэ кэмэ кэлэ илик диэн этэр. Дьүөгэбэр бу кэм түргэнник кэлэ охсоруҕар баҕарбын, эн айымньыларын дьон-сэргэ хайаан да билиэхтээх, сэргихтээх диэн бу суруйуум нөнүө этэбин.

Үгүс ааҕааччы билигин кини ханна баарын, тугунан дьарыктанарын билиэн баҕарара буолуо диэн, бүгүнгү нүөмэргэ таһаарарга сананым. "Сана олох" хаһыаттан 2015 сыллаахха үлэлээн бүтэн, төрөөбүт-үөскээбит Мугудайыгар дьиз-уот туттан, билигин үлэ үөһүгэр сылдыар. Икки кэрэчээн кыыс оҕо ийэтэ, тапталлаах кэргэн, РФ Суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ.

- **Наташа, эйигин үгүс киһи суруналыыс быһыытынан билэр. Биллэн турар, билигин кинилэр эйигин ханна тийдэ, тугу гынарыҕы диэн билиэхтэрин баҕараллара буолуо...**

Мин 2007-2015 сылларга улууспут хаһыатыгар кэрэспэдьиэнинэн, эппиэттиир сэкирэтээринэн үлэли сылдыбытым. Ол кэмнэри күндүтүк, сылаастык ахтабын-саныбын. Бу үлэм мин олохпор олус элбэҕи бэлэхтээбитэ— айар эйгэни, уйаҕас дууһалаах истинг дьүөгэлэри, үгүс да үгүс үөрүүлээх түгэннэри. Үлэм сүннүүнэн өрөспүүбүлүкэбит араас муннуктарыгар командировкаларга элбэхтэ сылдыбытым. Ол эрэн киһи олоҕор уларыылар буолаллара биллэр суол. Билигин төрөөбүт нэһилиэкпэр олохсуйан, дьиз-уот туттан, ыал ийэтэ буолан олоробун. Бастагы идэбинэн омук тылын учууталынан оскуолаҕа үлэлиибин.

- **Билигин төһө да учууталлыы**

шуй, нумерология курдук олус интэриэһинэй суолу булан, дьарыктанан эрэргин дьүөгэ киһи быһыытынан сэргиибин...

Бүтүн Аан дойдуну аймаабыт пандемия биір өттүнэн дьонно элбэх сана саҕахтары арыйда диэтэхпинэ сыыспатым буолуо. Ол курдук, тыһыынчанан килэмизтир ыраах да сылдьан, сир араас муннугуттан барытыттан бэйэн интэриэскинэн туохха барытыгар онлайн үөрэнэр кыах баар буолла. Мин оҕо эрдэхпиттэн астрологияны, эзотериканы, нумерологияны олус интэриэһиргиир, умсугуйар этим. Билигин хас биірдии киһиэхэ төрөөбүт күнэ-дьыла олоҕор хайдах дьайарын, ол кистэлэннэрин таайар, хайдах-тугу гынан бэйэн бэйэҕин, тулалыыр дьоннун кытта сыһыаннын тупсарарга, баайгын-дуолгун үксэтэргэ үлэлэһиэххэ сөбүн үөрэтэр кууруска сырыттым. Элбэҕи туһаным, билиэх-көрүөх баҕам өссө күһүрдэ. Мантан иннэ кыралаан дьарыктанам диэн санаа киірде.

- **Наташа, кэпсэтиһин иһин махтал. Айар аартыгы арылла турдун, сана ылсыбыт сөбүлүүр дьарыгы табыллан, дьон-сэргэ сэнээриитин ыллын диэн баҕа санаабын этэбин.**

БААРГЫН ДУО, ЭН?

Бааргын дуо, Эн, тиксизхтээх кытылбар?
Тийиэхтээх күөх дуолбар,
Ойуулаан көрөр дьикти дойдубар
Оһуордаах халлааным анныгар?

Күнтэн сасыт тиитин лабаата
Мин саныбын таарыйар,
Миигин кууспут илиин сылааһа
Үйэлэр курдары илгийэр.

Ийэ буолар инники аналбар,
Биһик бигиір түлэй түүннэрбэр
Бааргын дуо, Эн, мин аттыбар,
Алгыстаах аал уотум иннигэр?

Сандаарар күнүм сарданатыгар,
Тэлэһэм тойон сэргэтигэр
Эн атын баайылар чааһыгар
Тийиэм дуо мин.... саатар санаабар?

Ахсаана биллибэт үгүс санаа
Үөмэхтэһэр түүнүгэр,
Бүөмчү туппут ыра санаам
Туолар дьикти чааһыгар
Эн аттыбар буолаар,
Сүрэххэр ыксары кууһаар.

Көстүбэт кизиллээх кизэн халлаан
Мунугаан үрдүүр күнүгэр,

Дьолломмут, сырдаабыт мөссөөнгүн
Ардыгар мин түһээн көрөбүн,
Истинник кэпсэтэр кэммитин
Күннэтэ кэриэтэ күүтэбин.

Сайынны сайаҕас тыалларга
Суугунуу хатыннар хамсыыллар,
Бу манна күөх солко чаранга
Чуолчаара чыычаахтар ыллыыллар.

Төгүрүк чоҕолох алааспар
Түптэбит буруота унаарар,
Кизэтин күлүмнэс сарыалга
Мин дойдум кизрэкэй тырымныыр.

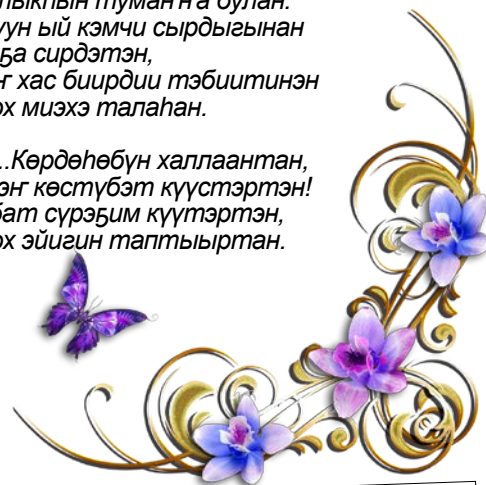
Ханна да буолларбын ол иһин
Ахтабын төрөөбүт дойдубун—
Бытархан тымныылаах кыһынын,
Чурапчым хатыннаах чарантын.

Сылтан сыл кизрэкэй, тупса тур,
Мин таптыыр, кизэн туттар Чурапчым!
Үйэлэр тухары туруеур,
Албан аат биһигэ—мин дойдум!

Кэлиий миэхэ барытын быраҕан, умнан,
Билинги олобун дьалхаанын тумнан,
Таас эркинни миэхэ эрэнэн,
Тулалыыр саарбахтан букатын күрэнэн.

Кэлиий миэхэ бигэтик биіри санаан,
Ырыан тылларын миэхэ анаан,
Тыһыынча суолтан биірин талан,
Мин ыллыкпын туманга булан.
Тонкуруун ый кэмчи сырдыгынан
Хараҕа сирдэтэн,
Сүрэҕин хас биірдии тэбиитинэн
Соботох миэхэ талаһан.

Кэлиий...Көрдөһөбүн халлаантан,
Кистэлэн көстүбэт күүстэртэн!
Сылайбат сүрэҕим күүтэртэн,
Соботох эйигин таптыыртан.

--- СПОРТ ---

СТАРТОВАЛИ РЕСПУБЛИКАНСКИЕ ЛЫЖНЫЕ СОРЕВНОВАНИЯ

Глава Чурапчинского улуса, председатель Федерации лыжного спорта улуса Андрей Ноговицын в эти выходные дал торжественный старт Республиканским лыжным соревнованиям, которые начались в селе Кытанах. Ежегодно в селе проводятся соревнования по лыжному спорту в память известных спортсменов-лыжников улуса Дмитрия Барашкова и Олега Парфенова. На эти соревнования приехали лучшие лыжники республики, многие известные спортсмены.

«Лыжный спорт — один из самых популярных и массовых видов спорта в нашей республике. Большое количество якутян активно принимают участие в этом ярком спортивном празднике. Соревнования объединили профессионалов, действующих спортсменов, ветеранов, просто любителей лыжного спорта и жителей, ведущих активный образ жизни. Имена наших легендарных «крылатых» спортсменов-лыжников улуса Дмитрия Барашкова и Олега Парфенова, их дела и достижения служат крепкой опорой для развития лыжного спорта в улусе», — поделился Андрей Ноговицын и пожелал всем достойных спортивных побед.

Все мероприятия проходят с учетом соблюдения всех санитарных и противозидемиологических мер.

Отметим, что в Якутии с конца февраля идут соревнования по лыжным гонкам. Они начались с Алдана, далее этапы проходили в Мегино-Кангаласском улусе, городе Якутске и Чурапчинском районе.

Пресс-центр МО «Чурапчинский улус».

---ӨРӨСПҮҮБҮЛҮКЭБЭ БААҢЫНАЙ ХАҢААЙЫСТЫБА 30 СЫЛЫН КӨРСӨ---

1990 сыллаах РСФСР уонна 1991 сыллаах Саха АССР «Бааһынай хаһаайыстыбатын туһунан», «Сир туһунан» сокуоннара Өрөспүүбүлүкэбэ бааһынай хаһаайыстыбалар тэриллиилэригэр уонна сокуонунан көмүскэллээх буолууларыгар тирэбинэн тахсыбытара.

Олох хаамыыта көрдөрдө

тылынан ахталлар, онтон тирэнэн, күн бүгүнгэ диэри үлэлии-хамсыы олохтор хаһаайыстыбалар эмиэ бааллар. 1995 сылга 381 хаһаайыстыба баар буола сылдьыбыта. Ити кэмнэ кинилэр тыа хаһаайыстыбатыгар туһаныллар 21865 га сирин бас билбиттэрэ, ол иһиттэн 14752 га оттонор хoduна нэһилиэстибэ быһыытынан, 5981 га бааһына сирэ арендага туһаныллар.

Ити кэнииттэн араас түһүлээх-тахсыылаах сыллар аастылар. Ол да буоллар бааһынай хамсааһына уостубатаба. 1997 сыллаахха ыам ыйыгар улуус киинигэр тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын тутууга, астааһынна, батарыыга, Андрей Тимофеевич Ноговицын салайытынан, «Чурапчы» потребительскай кэпэрэтиип тэриллибитэ. Чурапчы бааһынайдар, сүөһү ииттэр чааһынай ыаллар бу кэпэрэтиип тула түмсэн, күн бүгүнгэ диэри үлэлии-хамсыы сылдьаллар. Кэпэрэтиип үлэтин сыаналыыллар, махтаналлар.

Биһиги улууспут бааһынай хаһаайыстыбатын чилиэннэрэ өрөспүүбүлүкэбэ ытыллар бары дьаһалларга көхтөөхтүк кыттан кэллилэр. Ол курдук, бу сыллар устата АККОР сийиэстэригэр 60-ча дэлэгээт кытынна. «Кулаада» бааһынай хаһаайыстыба баһылыга М.С. Седалищев сэттэ сийиэс кыттыылааба, Арасыйыа АККОР-дун сэбиэтин чилиэнэ буолан, 5 сыл үлэлэспитэ. Арасыйыа бааһынай хаһаайыстыба 10 сыллаах үбүлүөйүнэн сибээстээн, биһиги улууспут Арасыйыа АККОР-дун анал бириэмийэтинэн бэлиэтэммитэ.

Арасыйыа тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтэ 2012 сылтан «Саҥа саҥалааччы эдэр фермер» уонна «Дьэ кэргэн ферматын сайыннарыыга» саҥа бырагыраамалары үлэлэтэн, улууска 83 эдэр фермер уонна дьэ кэргэн ферматын сайыннарыыга 28 граны ылан, үлэбэ улахан төһүү буолбута. 2019 сылтан эдэр фермердэр бырагыраамалара «Агростартап» диэн уларыйбыта. Онно 6 граны ылбыппыт. Эдэр ыччат куонкурустарыгар көхтөөхтүк кыттар, мэлдьи биһиги улуус элбэх квотаба тиксэр этибит. Граны ылбыт үлэһиттэр билигин ситиһиилээхтик үлэлии сылдьалларын көрөн астынабыт, киэн туттабыт. Ол курдук, эдэр фермердэр - Болугуртан Д. Д. Павлов, Мугудайтан С. Г. Корякин, Төлөйтөн Д. В. Смирников, Диригэнт Л. И. Винокурова, Арыылаахтан Н. И. Барашков, Мырылаттан В. С. Петров, А. И. Хоютанов, Хайахсыттан О. И. Федотова, П. Н. Каженин, Кытаанахтан У. Г. Захарова, у.д.а. Дьэ кэргэн ферматын сайыннарыыга Мугудайтан И. И. Дьячковскай, В.М. Сивцева, Мырылаттан В.С. Петров, Арыылаахтан Н.Н. Борисов, Д.И. Захаров, Болугуртан М. К. Луковцева у.д. а.

Күн бүгүн Одьулуун нэһилиэгэр таһаарылаахтык үлэлиир «Комплекс» бааһынай хаһаайыстыбатын киэн тутта ааттыыбыт. Нэһилиэк ортотугар үгүс өрүттээх үлэни ыытар, элбэх киһини үлэнэн

хаачыйда, социальнай өттүгэр сөптөөх көмөнү онорор, ол түмүгэр үлэһиттэрэ халбаннаабат.

Кэники сылларга сааһыра барбыт бааһынай хаһаайыстыба салайааччылары бэйэлэрин утумнааччыларынан оҕолоро үлэлэрин салгыыллар. Холбур, Сылантан П. Д. Трофимов уола Д. П. Трофимов, Кытаанахтан В. Н. Барашкова уола Ф.А. Барашков, Х.И. Борисова, үс оҕолоро Трофим, Ульяна Кытаанахха, Егор Төлөйгө бааһынай хаһаайыстыбаны тэринэн, ситиһиилээхтик үлэли олохтор. Мугудайтан Ф.Н. Терютин уола Д.Ф. Терютин, Төлөйтөн Е. Е. Адамов уола А. Е. Адамов, Чакыртан Н.И. Неустроев уолаттара Илья уонна Николай тус-туска хаһаайыстыба буолан, аҕаларын үлэтин салҕаан, таһаарылаахтык үлэли сылдьаллар. Кинилэри утумнааччылар бу үтүө үгэни батыһан үлэлииллэр, төрүт дьарыгы сайыннараллар.

Улууспутугар киэн тутта ааттыыбыт: 17 Арасыйыа үтүөлээх, 8 Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх фермердэрин, 3 Саха Өрөспүүбүлүкэтин Норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһиттэрин, 8 Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһиттэрин, 3 Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар Судаарыстыбаннай бириэмийэ лауреаттарын.

2019 сыллаахха Болугуртан «Чаран» бааһынай хаһаайыстыбасалайааччыта, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх үлэһитэ Мария Константиновна Луковцева үлэтэ үрдүктүк сыаналанан, «Улуус Бочуоттаах олохтооҕо» диэн үрдүк аат инэриллибитэ.

АККОР 30-с үбүлүөйдээх сийиэһигэр биһиги ассоциациябыт Арасыйыа ассоциацияларын икки ардыларынааҕы куонкуруһугар кыттан, үгүс миэстэни ылбыппыт. Биһиги үлэбэ—хамнаска ситиһиилэрибит, производствоба үрдүк көрдөрүүлэрибит сыаналаммытынан үөрэбин, бааһынай хаһаайыстыбаларбыт бары үлэһиттэригэр махтанабын.

Биһиги АККОР-бут чилиэннэринэн улууспут икки кэпэрэтиибэ буолаллар. Ол курдук, «Мындабаайы» (сал.Мохначевская А. А.), «Чурапчы» (сал. Аржаков Н. А.). Кинилэр үлэлэрэ-хамнастара түмсүүлээхтик тэринэн үлэлээһиннэ үтүө холобур буолаллар.

Быйыл өрөспүүбүлүкэбэ бааһынай хаһаайыстыбалар тэриллибиттэрэ 30 сылынан эбэрдэлибин! Биһиги, чурапчылар, талбыт суолбут сөптөөбүн олох хаамыыта көрдөрдө, онон инникитин бас билии бааһынай хаһаайыстыба суолуттан туораабакка, уйгуну —быйаны дэлэтиигэ күөстээх үлэни, инники сайдыыга тэтим баҕарабын.

Мария САВВИНА,
Чурапчы улуунун бааһынай
хаһаайыстыбалар ассоциацияларын
бэрэссэдээтэлэ, Арасыйыа АПК-тын
Бочуоттаах үлэһитэ, СӨ тыа
хаһаайыстыбатын туйгуна.

БААҢЫНАЙДАР КӨРҮСТҮЛЭР

Кулун тутар 18 күнүгэр улууспут бааһынайдарын ассоциацията, биир сыл хамсыка хаайтарыы кэнииттэн, маннайгы көрсүһүүлэрэ буолла. Муньаахха бары нэһилиэктертэн 46 бааһынай кэлбит.

Муньаахха бастаан, «Алмазэргизбаан», «Россельхозбаан» Чурапчытааҕы салааларын салайааччылары Сахана Шестакова, Дария Ефремова уонна бэринээринэй управление начаалынньыгын э. т. Лена Архипова иһитиннэри оҥордулар. Кинилэр элбэх ыйытыларга сөптөөх хоруйдары биэрдилэр.

Салгыы ассоциация бэрэссэдээтэлэ Мария Саввина кылгас отчуот оҥордо. Үлэ ааспыт сылга сөптөөхтүк ытыллыбытын бэлиэтээтилэр. Төлөй нэһилиэгин дэлэгээссийэтэ Мария Михайловнаба кинилэртэн хас даҕаны эдэр фермер

гранна тиксэригэр докумуоннарын оҥорууга көмөлөспүтүн, сүбэ-ама биэрбитин иһин, Махтал суругу уонна сибээки туттардылар.

Хас да киһи быйыл үтү субсидиятын харчыта тоҕо хойутаабытын туһунан туоһуластылар. Онно «Чурапчы» ТХПК бырабылыанньатын бэрэссэдээтэлэ Николай Аржаков ити кэпэрэтииптэн тутулуга суобун, ирдэнэр докумуоннар хойутатыллыбыттарыттан тутулуктааҕын өйдөнөр гына быһааран биэрдэ.

Муньаахха быйыл өрөспүүбүлүкэбэ бааһынай хамсааһына саҥаламмыта 30 сыла туоларынан, улуус бааһынайдарын ыһаабын тэрийэргэ уонна ону хайдах, хайа сиргэ ыытар туһунан санааларын үлэһиннилэр. Ити тэрээһини сүрүннүүр хамыһыһа талылынна.

Көрсүһүү бэрт туһалаахтык буолан ааста.

Иван ПОНОМАРЕВ.

УЛУСНЫЙ (РАЙОННЫЙ) СОВЕТ ДЕПУТАТОВ
МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС (РАЙОН)»
РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)
ТРИДЦАТЬ ПЯТАЯ (ВНЕОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ

РЕШЕНИЕ № 146

с. Чурапча

от 25 марта 2021 г.

**О присвоении почетного звания «Почетный гражданин Чурапчинского улуса»
Кузьмину Григорию Эдуардовичу**

На основании Положения о звании «Почетный гражданин Чурапчинского улуса», утвержденного решением улусного Совета депутатов № 51 от 6 февраля 2014 года, тридцать пятая (внеочередная) сессия улусного (районного) Совета депутатов муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) р е ш и л:

за многолетний добросовестный труд и огромный вклад в социально-экономическом развитии Чурапчинского улуса, присвоить звание «Почетный гражданин Чурапчинского улуса» Кузьмину Григорию Эдуардовичу, врачу-терапевту высшей квалификационной категории, Заслуженному врачу Республики Саха (Якутия).

**А.Т. НОГОВИЦЫН, глава МО,
А.А. ЗАХАРОВ, Председатель улусного Совета депутатов.**

ПОДПИШИСЬ НА ЭЛЕКТРОННУЮ КВИТАНЦИЮ И ВЫИГРАЙ ПРИЗ!

Энергосбыт ПАО «Якутскэнерго» проводит с 16 марта по 10 июня 2021 года акцию «ВКЛЮЧАЙСЯ!»

Участниками акции автоматически становятся потребители, зарегистрировавшиеся в личном кабинете и подписавшиеся на получение электронных квитанций на сайте Якутскэнерго.

Среди участников разыгрывается приз — планшет iPad.

Розыгрыш приза состоится 15 июня.

Положение об акции размещено на сайте Якутскэнерго: www.yakutskenergo.ru.

Телефон контакт-центра Энергосбыта: **8-800-100-22-05.**

ЭЛЕКТРОННАЯ КВИТАНЦИЯ — это удобно, надежно, экологично!

Санаатынан өрүү бииргэ буолар үөлээннээхпит
НЕСТЕРОВ Егор Афанасьевич

тапталлаах Нээспит ыалдьан олохтон туораабытынан, кыһыгар, сиэнигэр, күтүөтүгэр дирин кутурбаммытын тиэрдэбит.

Хатылыга бииргэ үөрэммит доботторо.

Уус Алдан оройуонуттан төрүттээх, Чурапчы улуунун Чакыр нэһилиэгин олохтооҕо

КАРПОВА Люция Васильевна

бу дьыл кулун тутар 29 күнүгэр уһун ыарыттан олохтон туораабытын билэр дьонугар диринник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Оболоро, кэргэнэ.

Кутурбаннын тиэрдэллэр:

Улаханлык ытыктыыр, биир баар-суох кырдыаҕас санаастара Карпова Люция Васильевна олохтон туораабытынан, кыһыгар Вера Петровнаҕа, уолугар Сергей Петровичка, бары сиэннэригэр, хос сиэннэригэр Дьокуускайтан, Мэнэ Ханаластан, Чурапчыттан бары Захаровтар.

Болтоно нэһилиэгин олохтооҕо, кэргэним, аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит

МИХАЙЛОВ Николай Николаевич

уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, аймахтарыгар, табаарыстарыгар диринник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оболоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

-Ытыктыыр күтүөттэрэ Михайлов Николай Николаевич уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, балтыларыгар, эдьийдэригэр Христина Дмитриевнаҕа, оболоругар, сиэннэригэр Христина Дмитриевна бииргэ төрөөбүттэрэ уонна кинилэр оболоро.

Кутурбаннын тиэрдэллэр:

- Болтоно нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ Михайлов Николай Николаевич ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Христина Дмитриевнаҕа, оболоругар, сиэннэригэр, чугас дьонугар Болтоно нэһилиэгин дьаһалтата, бэтэрээннэрин сэбиэтэ.

Күндү кэргэним, аҕабыт, эһэбит, убайыт, бырааппыт, потребкооперация туйгуна

ГОРОДЕЦКАЙ Афанасий Васильевич

бу дьыл кулун тутар 29 күнүгэр уһуннук, ыараханлык ыалдьан олохтон туораабытын бары билэр дьонугар диринник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, кыргытара, күтүөттэрэ, сиэннэрэ, бииргэ төрөөбүттэрэ.

Кутурбаннын тиэрдэллэр:

- Ытыктыыр добордору, үөлээннээхтэрэ Городецкай Афанасий Васильевич ыараханлык ыалдьан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Екатерина Филипповнаҕа, эдьийигэр Капиталина Васильевнаҕа, балтыгар Полина Васильевнаҕа, оболоругар, сиэннэригэр Куоркуннар.

- Күндү убайа, потребкооперация туйгуна, үлэ бэтэрээнэ, өр кэмнэ суоппарынан үлэлээбит Кытаанах нэһилиэгин олохтооҕо Городецкай Афанасий Васильевич уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан, бииргэ үөрэммит дьүөгэлэригэр, добордоругар Полина Васильевна Городецкайа Кытаанах орто оскуолатын 1975 сыллаахха бииргэ бүтэрбит доботторо.

Ахта - саныы сылдыахпыт...

2020 сыл үчүгэйдээх да, куһаҕаннаах да ааста...

Биһиги бары — 70 саасытыгар чинник үктэммит дьоммут. Ол эрэри төһө да кэрэ, абыланаах орто дойдуттан арахсыахын баҕарбарыҥ да, айылҕа сокуонун утарбыт суох...

Үтүө да оҕолору кытта алтыһан, эн-мин дэһэн, күөгэйэр эдэр сааспыт элэс ғынан аастаҕа.

Бииргэ үөрэммит, иитилибит дьүөгэбит **Макеева Федора Николаевна** орто дойдун олохтун арахсыбыта бу дьыл кулун тутар 28 күнүгэр 40 хонуга туолла.

Дора интэринээт-оскуолаҕа 7-с кылааска үөрэнэ кэлбитэ. Сэмэй, чуумпу баҕайы кыыс этэ. 10 “б” кылааска 15 буолан үөрэммитпит. Онно аҕыйах тустуук уолу кытта, тастан үөрэнэр оҕолор бааллара. Кылаас салайааччыта Сергей Григорьевич Старостин, комсорг Алексей Максимов этилэрэ. Дора паартаҕа Алексей Максимовтыын олохторо. Ахсаан өттүгэр күүстээх этэ. 1968 с. оскуоланы бүтэрэн, арҕам-тарҕам бардарбыт, куруук билсигэ турарбыт, үбүлүйдэргэ көрсөр этибит. Дора бибилиэтигэр үөрэҕин бүтэрэн, төрөөбүт нэһилиэгэр бибилиэтигэ сэбидиссэйинэн үлэлээбитэ. Онно сылдьан, ыалдьан тохтообута. Ол кэнниттэн эмтэнэн, үтүөрэн баран, буҕаалтыр идэтин баһылаабыта. 1987 с. кэргэн тахсан, мааны кыыс оҕоломмота. Саргычок — ийэ-аҕа тапталыгар иитилибит оҕо. Кэргэнэ ыараханлык ыалдьан, олохтон туораабыта.

Биһиги Дуоруспут сүрдээх күүстээх санаалаах, аргый аҕай сылдьан бүтэрбит — оһорбут, оһорбут буолара. Кизн былааннаах, инникигэ эрэллээх этэ. Почтаҕа буҕаалтырын үлэлээбитэ. Кыһын үөрэттэрэри, куоракка дьиз атыылаһан көһөн кирибитэ. Онно үлэ булан, үлэлии-хамсыы сылдыабыта.

Оскуоланы бүтэрбиппит 50 сылыгар уолаттарбыт мэтээллэри онорон, бары ыспарсымыаннар курдук мэтээл кэтэн үөрбүппүт. Дораҕа үлэтигэр баран туттарбыттар этэ, ону астынан, хаартыскаҕа түһэн ватска ыппыт этэ. Ити тигэх мессүөнүн көрүүбүт буоларын хантан билиэспитий...

Мунчаарбыт, үөрбүт түгэннэрин хойоонно хойууан ыытара.

Билинни кэмнэ 70 саас диэн кылгас эрэри, доборбут, дьүөгэбит Федора Николаевна ыал буолан, оҕолонон, сиэннээн сирдээҕи дьоллоох олоҕу олорон ааста...

Тыыннаахпыт тухары истинник саныыр киһибит сырдык мессүөнэ өйбүтүгэр-санаабытыгар тыыннаах буолуоҕа, кини туһунан ахта-саныы сылдыахпыт...

1968 с. ЧСИО выпускниктара, 1964 с. 8-с кылааһы бүтэрбит бииргэ үөрэммит доботторо.

Улууска ритуальной өгө үлэлирин иһитиннэрэбит

Убаастабыллаах улууспут олохтоохтору, олохпугар киһи үөйбэтэх өттүттэн хомолто ааннаан кириэрэ баар суол, үгүспүт тугу ғыныаҕы билбэккэ мунар-тэнэр кыһалҕата үөскүүр. Онно көмө, өйөбүл буоларга Чурапчыбыт киинигэр Карл Маркс аатынан уулусса 17 “б” нүмэрдээх аадырыска ритуальной өгө араас көрүнүн толорорго сайаалка хомуйабыт:

- Хоруоп;
- Веноктар (сурук суруйуохха сөп);
- Бэйэбит эскиискитинэн, кээмэйгитинэн эргир араас көрүннэрэ;
- Тимир бетонунан кутуллубут пааматынньыктар;
- Гранит матырыйаалтан билииккэлэр;
- Харайыы сиэригэр туһаныллар: хоруобу ииннэ түһэр быалар, маҕан, кыһыл,

хара өгнөөх сиидэс матырыйааллар;

- Сизрпэ уонна өтүз бэлиэтэ;
- Бокуонньук хаартыскатын угар араама;
- Иини хаһыы;
- Мас остуолба (кириэс эмиэ буолуон сөп);
- Тас мас (тэбиэх);
- Бокуонньугу таһаарыыга массыына көрүллүүн сөп.

Ритуальной өгөнү улууспут бары нэһиликтэригэр, бэйэбит массыынабытынан тийээн онорорбутун биллэрэбит. Тэрилтэ бириэмэтэ болдьоҕо суох, түүннэри-күнүстэри үлэлиир. **Билсэр төлөпүүнүт: 89644284393.**

Күндү тапталлаах аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ

МАКАРОВ Семен Дмитриевич

ыараханлык ыалдьан, бу дьыл кулун тутар 25 күнүгэр олохтон туораабытын аймахтарыгар, үөлээннээхтэригэр, билэр дьонугар диринник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Уолаттара, кийииттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Кутурбаннын тиэрдэллэр:

-Күндү ытыктыыр күтүөттэрэ Макаров Семен Дмитриевич ыалдьан олохтон туораабытынан, бырааттарыгар Васяҕа, Сеняҕа, кийииттэригэр Туйаараҕа, Марияҕа уонна сиэннэригэр Чакыртан, Дьокуускайтан, Чурапчыттан Адамовтар, В.И. Оконешникова уонна кинилэр дьиз кэргэннэрэ.

-Күтүөттэрэ, чугас аймах киһилэрэ Макаров Семен Дмитриевич уһуннук ыалдьан олохтон туораабытынан, уолаттарыгар Василийга, Семенна, кийииттэригэр Марияҕа, Туйаараҕа, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар Москваттан, Нерюнриттан, Дьокуускайтан Адамовтар, Раиса, Гавриил оболоро, дьиз кэргэттэрэ.

- Тапталлаах аҕалара, эһэлэрэ, хос эһэлэрэ Макаров Семен Дмитриевич ыараханлык ыалдьан олохтон туораабытынан, уолаттарыгар Василийга, Семенна, кинилэр дьиз кэргэттэригэр ыкса аяллара “Эрилик” түөлбэ.

- Бииргэ үөрэммит күндү добордору, Сэбизскэй-партийнай үлэһит Макаров Семен Дмитриевич ыараханлык ыалдьан олохтон туораабытынан, уолаттарыгар Василийга, Семенна, кинилэр дьиз кэргэттэригэр, чугас аймахтарыгар Дирин орто оскуолатыгар бииргэ үөрэммит доботторо — 7-с-8-с выпусктар.

Ген. дириэктэр - **Н.М. СТРУЧКОВА.**
Кылаабынай эрдээктэр - **Л.В. ГОРОХОВА.**
Кылаабынай эрдээктэри солбуйааччы - **Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.**
Тыа хаһаайыстыбата, экзнимик отдела - **А.М. СЛЕПЦОВ.**
Эппиэтиир сэкирэтээр, сурук отдела - **А.Н. ЗАХАРОВА.**
Кэрэспэдиэннэр - **С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ, М.В. ПЕТРОВА.**
Танааччы - **Л.К. ПОПОВА.**
Бэчээттэчи - **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**

Тэрийэн таһаарааччылар: СӨ
Бырабытталыстыбата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин
“Сахабэчээт” Судаарыстыбаннай автономнай
тэрилтэтин “Сана олох” хаһыат эрдээксийтэ.
677000, Дьокуускай к., Ордоникидзе уул. 31, 124
каб. тел./факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabecheat@mail.ru.
Российскай Федерация Россиянаҕа
СӨ салалтатыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр
регистрацияламмыт нүмэрэ — **ПИ №ТУ14-00559.**

Эрдээксийэ аадырыһа:
678670, Чурапчы сэл.,
Карл Маркс уул., 26 “а”.
Төлөпүүнэрбит: эрдээктэр
— 41-332, отделлар — 41-265, 41-358.
E-mail: sanaoloh@mail.ru,
сайт: sanaoloh.ru, instagram: @sanaoloh

Бэчээккэ сакаас: № 22 (11775)

Кээмэй: 1,5 бэч. лист

Ахсаана 1200. Хаһыат сыаната: 15

Ааптар сурууар этилэр санаа редакция
позициятыгар мэдүбү сөп түбүгэр
букубатас. Суруука ыйылар чакчылар
кырдыктаахтарыгар этилэтигэни ааптар
түс бэчээт сүгэр.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиинэ: 16 ч 00 м. "Сахабэчээт" автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хаһыат эрдээксийэтигэр 29.03.2021 с. офсетка бэчээттэннэ.
Типография аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 “а”. Индекс: ПИ964. Хаһыат надизлэбэ ииктэ: оптуорунньука уонна бээтинсэҕэ таһар.